

Pandemi Sürecinde Üniversite Öğrencilerinin Anksiyete ve Korku Düzeylerinin, Gelecekteki Kariyer Endişesi Üzerine Etkisinde COVID-19 Bilgi Düzeyinin Aracılık Rolü

The Mediating Role of COVID-19 Knowledge Level on the Effects of University Students' Anxiety and Fear Levels on Future Career Concerns During the Pandemic¹

Sinem KOCA

Bilim Uzmanı, Düzce Üniversitesi,
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sağlık Yönetimi A.B.D.
kocaa.sinem@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-8704-8984>

Makale Başvuru Tarihi: 18.11.2024

Makale Kabul Tarihi: 14.06.2025

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Fuat YALMAN

Doç. Dr., Düzce Üniversitesi, İşletme Fakültesi,
Sağlık Yönetimi Bölümü, fuatyalman@duzce.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0002-1041-1837>

ÖZET

Anahtar Kelimeler:

COVID-19,
Kariyer Endişesi,
COVID-19 Bilgi Düzeyi,
COVID-19 Korkusu,
Anksiyete,

Bu çalışmanın amacı pandemi döneminde üniversite öğrencilerinin COVID-19 anksiyete ve korku düzeylerinin kariyer endişeleri üzerine etkisinde COVID-19 bilgi düzeyinin aracılık rolünü belirlemektir. Türkiye’de eğitim gören sağlık yönetimi lisans öğrencileri araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Toplamda 388 öğrenciden anket yoluyla toplanan veriler analiz edilmiştir. Analiz sonuçları incelendiğinde COVID-19 korku düzeyi ve COVID-19 anksiyete düzeyinde meydana gelen artışların öğrencilerin kariyer endişelerini artırdığı bulgusuna ulaşılmıştır. COVID-19 bilgi düzeyinin aracı rolünün belirlenmesine yönelik gerçekleştirilen analiz sonuçlarına göre COVID-19 bilgi düzeyinin pozitif aracılık rolüne sahip olduğu ve anksiyete ve korku düzeylerinin artışına neden olarak kariyer endişesinin de artmasına neden olduğu bulgularına ulaşılmıştır. Sonuç olarak öğrencilerin COVID-19 korku ve anksiyete düzeylerinde meydana gelen artışların kariyer endişesinin de artmasına neden olduğu ve öğrencilerin COVID-19’a yönelik bilgi düzeylerinin artması da korku ve anksiyete düzeylerinin artmasına aracılık ederek kariyer endişesinin artmasına neden olmaktadır.

ABSTRACT

Keywords:

COVID-19,
Career Anxiety,
COVID-19 Knowledge Level,
COVID-19 Fear Level,
Anxiety,

The aim of this study is to determine the mediating role of COVID-19 knowledge level in the effect of COVID-19 anxiety and fear levels of university students on their career concerns during the pandemic period. Undergraduate health management students studying in Turkey constitute the sample of the study. The data collected from a total of 388 students through a questionnaire were analyzed with the SPSS program. When the results were examined, it was found that increases in COVID-19 fear and anxiety levels led to increases in students' career concerns. According to the results of the analysis conducted to determine the mediating role of COVID-19 knowledge level, it was found that COVID-19 knowledge level has a positive mediating role and causes an increase in anxiety and fear levels, leading to an increase in career anxiety. As a result, it was concluded that the increases in students' COVID-19 fear and anxiety levels cause an increase in career anxiety, and the increase in students' knowledge levels about COVID-19 causes an increase in career anxiety by mediating the increase in fear and anxiety levels.

Önerilen Alıntı (Suggested Citation): KOCA, Sinem ve YALMAN, Fuat (2025), “Pandemi Sürecinde Üniversite Öğrencilerinin Anksiyete ve Korku Düzeylerinin, Gelecekteki Kariyer Endişesi Üzerine Etkisinde COVID-19 Bilgi Düzeyinin Aracılık Rolü”, **Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi**, S.8(2), ss. 485-502, Doi: <https://doi.org/10.33712/mana.1587431>

1 Bu makale 1. yazarın, 2. yazar danışmanlığında hazırladığı ve Düzce Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tarafından 2022 yılında kabul edilen “Pandemi Sürecinde Üniversite Öğrencilerinin Anksiyete ve Korku Düzeylerinin, Gelecekteki Kariyer Endişesi Üzerine Etkisinde COVID-19 Bilgi Düzeyinin Aracılık Rolü” adlı yüksek lisans tezinden elde edilmiştir.

1. GİRİŞ

Dünya Sağlık Örgütü'nün 31 Aralık 2019 tarihinde Çin'in Hubei eyaleti Wuhan bölgesinden nedeni belli olmayan pnömoni vakalarının bildirilmesi üzerine küresel acil durum ilan etmesinin ardından 11 Şubat 2020 tarihinde koronavirüs kaynaklı olduğu tespit edilen bu hastalığa COVID-19 (yeni koranavirüs) adı verilmiştir (Velavan ve Meyer, 2020:278; Cascella vd., 2020:1). 11 Mart 2020 tarihinde ise COVID-19 salgını kaynaklı pandemi ilan edilmiştir (Tunç ve Atıcı, 2020:348).

COVID-19 virüsünün temas ile yayıldığına belirlenmesinin ardından aşı ve tedavi için çalışmalar başlatılırken temel odak nokta insanlar arasında fiziksel olarak mesafe oluşturmayı amaçlayan sosyal mesafe olmuştur (Connel, 2020:747). Sosyal mesafe çağrılarının yanı sıra virüsün yayılımının azaltılması için marketlerin kapatılması, spor faaliyetlerinin kaldırılması, seyahatlerin kısıtlanması ve okulların kapatılması gibi daha önce benzeri görülmemiş şiddetli önlemler alınmıştır (Zhang vd., 2020:1; Qui vd., 2020:7). Virüs ve enfeksiyon yayılımını engellemek adına alınan önlemler, pandemi ile mücadele açısından etkin yöntemler olmakla birlikte toplumda ekonomik, sosyal ve psikolojik birtakım olumsuzluklara da yol açma potansiyeline sahiptir (Usher vd., 2020:2).

Bireylerin süregelen yaşamlarında meydana gelen ani değişikliklerin kişilerde endişe, korku ve kaygı gibi duygu değişimlerine yol açtığı bilinmektedir (Doğan ve Düzel, 2020:742). Ortaya çıkmasıyla birlikte tüm dünyaya hızlıca yayılan COVID-19 pandemisi de insanlarda korku, yalnızlık, üzüntü ve belirsizlik gibi birçok fiziksel ve psikolojik sorunun ortaya çıkmasına yol açmıştır (Peteet, 2020:2203). COVID-19'un okulların kapatılmasına neden olması eğitim sektörünün pandemiden en fazla etkilenen sektörlerden biri olmasına yol açmıştır (Gonzalez vd., 2020; Owusu-Fordjour vd., 2020). Bu dönemde eğitim ulusal kanallar, e-öğrenme ve sosyal medya platformları aracılığıyla uzaktan eğitim modelleri ile sürdürülmeye çalışılmıştır (Gonzalez vd., 2020). Uzaktan ve online eğitim gibi daha önce deneyimlemedikleri yeni bir sürece dahil olan öğrenciler, sürecin de getirmiş olduğu belirsizlikler dolayısıyla süreçle baş etmekte zorlanmıştır (Çiçekçisoy Kaya, 2021:46; Ertuğrul vd., 2022:2).

Öğrenci olmaktan çıkarak çalışan rolüne geçiş sürecini içine alan üniversite dönemlerinde öğrenciler, bu dönemde alacakları kararlardan geleceklerinin etkileneceğini bilmeleri dolayısıyla endişe ve panik içerisinde (Tsai vd., 2017:158). Kariyer endişesi, doğru meslek seçimi, yaşanan dönemin iş gücü piyasalarının durumu, geleceğin belirsiz olması gibi durumlar kariyer endişesinin kaynakları olarak görülmektedir (Breznitz, 1971:273; Vignoli, 2015:183-184). Pandemi de öğrencilerin mevcut kaygı ve stres düzeylerinde artışa sebep olmuş ve öğrenciler de kariyerleri ile ilgili endişe yaratmıştır (Ceviz vd., 2020:314; Mahmud vd., 2021:37; Barğı vd., 2021:166). COVID-19 döneminin yarattığı endişeler üniversite öğrencilerinde umutsuzluk yaratmıştır (Mahmud vd., 2021:38). Sürecin getirmiş olduğu belirsizlik de öğrencilerde kariyer planlamaları yaparken bir baskı unsuru olmuştur (Alınacak vd., 2021:253). Pandemi döneminde yaşanan endişe durumu ilk işlerini bulmaya hazırlanan öğrencilerde kariyerleri ile ilgili olarak atacakları adımları belirleyici bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır (Lee ve Woo, 2016:1).

Bu bağlamda çalışma, pandemi döneminde sosyal ve eğitim hayatlarında farklı bir süreci deneyimlemek zorunda kalan öğrencilerin COVID-19'un neden olduğu psikolojik etkileri ve bu etkilerin kariyerleri ile ilgili düşüncelerine etkilerini belirlemek için ele alınmıştır. Bu bağlamda çalışmanın amacı, COVID-19 anksiyete ve korku düzeylerinin kariyer endişesi üzerine etkisinde COVID-19 bilgi düzeyinin aracılık rolünü ortaya koymaktır.

2. ARAŞTIRMANIN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

Araştırmanın daha iyi anlaşılabilmesi açısından sırasıyla COVID-19 ile ilişkili olarak “*korku*” ve “*anksiyete*” üzerinde durulacaktır. Sonrasında ise “*COVID-19 Bilgi Düzeyi*” ve “*kariyer endişesi*” konuları ana hatlarıyla ele alınacaktır.

2.1. COVID-19 ve Korku

Gerçek veya hayali bir olguya verilen tepki olarak ifade edilen korku, insan gelişiminin bir parçası olarak görülmektedir (Gullone ve King, 1997:97). Anksiyete kaynaklı bir bozukluk veya olağan psikolojik bir tepki olarak da ifade edilen korku, kaynağı ne olursa olsun kişinin yaşamında olumsuz sonuçlara yol açabilmektedir

(Güler, 2004:2). Pandemi de insanlarda korkunun yaşanmasına neden olan bir kaynak olarak ifade edilmektedir (Pakpour ve Griffiths, 2020).

Salgın hastalıklarla ilgili olarak ortaya çıkan bilgiler insanlarda sağlıkları ile ilgili korku duygusunun yaşanmasına neden olabilmektedir (Rachman, 2012:504). COVID-19'un da birçok insanın ölümüne neden olması ve sonuçları ile ilgili belirsizlikler toplumda korku dalgasının yaşanmasına neden olmuştur (Asmundson ve Taylor, 2020:1). COVID-19 döneminde tehlikenin gerçekliği, yanlış bilgiler ve bilgi eksikliği kişilerde ölüm korkusu, tedaviden korkma, dışlanma korkusu, hastalık kapma korkusu gibi birçok farklı korkuya sebep olmuştur (International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies, 2020:4). Geçmiş pandemi deneyimleri özellikle bu dönemlerde gerçekleştirilen toplu karantinaların insanlarda korkunun yaşanmasına neden olan önemli bir faktör olduğunu göstermektedir (Rubin ve Wessely, 2020:1). Philip Strong (1990), pandemilerin insanlarda sadece fizyolojik etkiler yaratmadığını aynı zamanda psiko-sosyal açıdan da etkilere neden olduğunu belirtmiş ve salgın psikolojisi modelini ortaya koymuştur. Bu modelde pandemilerin ahlak salgını, eylem salgını ve korku salgını olmak üzere üç salgına neden olduğu ifade edilmiştir.

Bir nesne veya duruma gösterilen aşırı korku olarak tanımlanan fobi, koronavirüs döneminde “*koronafobi*” olarak kavramsallaştırılarak literatürde yer almıştır (Delibaş, 2020:203; Arora vd., 2020:2). Koronafobi, COVID-19 virüsüne yakalanmaktan aşırı korkma ile ortaya çıkan halka açık yerlerden kaçınma, iş ve kişisel kayıplar yaşama ve güvenlik ile ilgili endişe duyma olarak karakterize olan ve kişinin günlük yaşam düzeninin bozulmasına neden olan bir kavram olarak tanımlanmaktadır (Arora vd., 2020:2). Özellikle bu dönemde yaşanan bilgi kirliliği vücutta oluşan herhangi bir duyumun COVID-19 belirtisi olduğunun düşünülmesinden market raflarının yağmanlanmasına kadar toplumda büyük korku ve panik dalgalarının yaşanmasına neden olmuştur (Aşkın vd., 2020:308).

2.2. COVID-19 ve Anksiyete

Göğüs sıkışması, çarpıntı, terleme gibi fiziksel belirtiler ve ani bir şey olacaktıymış hissi, sıkıntı ve heyecan gibi psikolojik belirtilerle karakterize olan anksiyete, tanımlanması güç korku ve endişe duygusu olarak ifade edilmektedir (Türkçapar, 2004:13; Karamustafalıoğlu ve Yumrukçal, 2011:69). Kökenleri çocukluk çağından alan ve kaygı ya da bunaltı olarak da tanımlanan anksiyete, kişinin kendisini iyi hissetmemesine neden olan bir duygudur (Geçtan, 2019:86; Karamustafalıoğlu ve Yumrukçal, 2011:69). Kaygıya sahip bireyler düşüncelerinin mantıklı olmadığı kabul etmekle birlikte olaylara karşı olumsuz bakma eğilimine sahiptir (Geçtan, 2019:85).

Olağanüstü halk sağlığı problemlerinin insanlarda çeşitli zihinsel ve psiko-sosyal problemler yarattığı bilinmektedir (Xiao, 2020:175). Birbirini etkileyen iki unsur olarak beden ve ruh, birbirindeki değişimlerden etkilenmektedir (Baltacı ve Coşar, 2020:5). Öyle ki COVID-19 bedensel hastalığa sebep olmasının yanında toplumda anksiyete, endişe ve panik oluşmasına da neden olmuştur (Değirmenci, 2020:87). Bir halk sağlığı problemi olarak da COVID-19, yarattığı olumsuzluklar ve belirsizlikler dolayısıyla kişilerde anksiyeteye sebep olan bir etken olmuştur (Avçin ve Erkoç, 2021:3).

Anksiyetenin birçok farklı çeşidi bulunmakla birlikte bunlardan biri de sağlık anksiyetesidir (Amerikan Psikiyatri Derneği, 1994:393; Çelebi vd., 2020:26). Tüm anksiyete çeşitlerinde ortak nokta aşırı endişenin olmasıdır ve sağlık anksiyetesinde kişinin endişesi sağlığı üzerinedir (Rachman, 2012:502-503). Sağlık anksiyetesi, sağlık ile ilgili meydana gelen olaylardan kolay bir şekilde etkilenme durumu olarak ifade edilmektedir (Çelebi vd., 2020:26). Hipokondriyazis olarak da bilinen sağlık anksiyetesi, kişide herhangi bir fiziki bulguya rastlanmamasına rağmen kişinin kendisinin ciddi bir rahatsızlığı veya hastalığının olduğu inancına sahip olması sonucu yaşadığı kaygı olarak tanımlanmaktadır (Noyes vd., 2003:292). Kişinin sahip olduğu inançlar ve tecrübeler sağlık anksiyetesine kaynaklık edebilir (Lucock ve Morley, 1996:138). Baş ağrıyan birinin beyinde tümör olduğuna, midesi ağrıyan bir kişinin nadir bir gastrointestinal problemi olduğuna inanması sağlık anksiyetesine örnek olarak verilebilir (Abramowitz vd., 2007:86). Bedensel ve görünümdeki değişiklikler (*uykusuzluk, şişlik, yara, leke, hafıza bozukluğu vb.*), yakınlarının hastalanması, depresyon, kronik veya dönemsel ağrılar, çevresel tehditler ve sağlık risklerine dair endişe edici bilgiler kişilerin anksiyetesini tetikleyen unsurlar olarak ifade edilmektedir (Rachman, 2012:505). Pandemi döneminde özellikle yakın çevre ve medyada oluşan korkutucu haberler de kişileri daha da tetikleyebilmektedir (Rachman, 2012:504).

Pandemi dönemlerinde yüksek sağlık anksiyetesine sahip kişiler sık sık el yıkama, sosyal ortamlardan soyutlanma ve bilinçsizce stok yapma (ilaç, maske vb.) gibi bir takım olumsuz davranışlar sergileyebilmektedir (Asmundson ve Taylor, 2020). Salgın dönemlerinde toplumun göstermiş olduğu psiko-sosyal tepkiler hastalığın yaşandığı süreç ve sonrasında yaşanabilecek sıkıntı ve sosyal düzensizlikler açısından önemli bir etkidir

(Cullen vd., 2020:311). Özetle, anksiyetenin salgın dönemlerinde kişilerin davranışlarını belirleyen bir unsur olması dolayısıyla karar alıcılar tarafından durumun analiz edilmesinin önemli olduğu vurgulanmaktadır (Taylor vd., 2020:1).

2.3. COVID-19 Bilgi Düzeyi

Salgın dönemlerinde söylentilerin artması toplumda korku ve stres artışına neden olur. Dolayısıyla bu dönemde yapılacak açıklamaların güvenilir kaynaklardan yapılması önemlidir (Garfin, 2020:2). Dijital teknolojilerin hayatımıza girmesiyle birlikte insanlar haber alma için sıklıkla bu araçları kullanmaya başlamış, geniş etki alanına sahip olması dolayısıyla da kriz anlarında halk ve kuruluşlar arasında iletişimi etkin kılan bir araç olmuştur (Ngai ve Jin, 2016:452). Pandemi döneminde de bilgi paylaşımı için sık tercih edilmesi dolayısıyla toplumda medya kullanımı artmıştır (Pembecioğlu, 2020:96). Bu dönemde insanların %49'unun COVID-19 ile ilgili haberleri günde birden fazla kez takip ettiği ve günde ortalama 2 saat vakit geçirdikleri ifade edilmiştir (TRT Akademi, 2020:220). Dijitalleşme her ne kadar hayatlarımızı olumlu yönde etkilese de pandemi döneminde yayılan bir takım yanlış bilgilerin yayılmasına da neden olmuştur (Depoux vd., 2020:3; Soğukdere ve Öztunç, 2020:60).

COVID-19'un etkileri bir hastalık olarak yayılmasının yanında yanlış bilgilendirmeler kaynaklı meydana gelen problemler olmak üzere birbirini etkileyen iki durum olarak karşımıza çıkmaktadır (Gilany, 2020:87). Özellikle sosyal medyanın fazla kullanılması COVID-19 hakkında bilgi kirliliğinin hızlı yayılmasına neden olmuştur (Aydın, 2020:88). Yaşanan bu bilgi kirliliği pandemi ile mücadeleyi zorlaştırmıştır (Soğukdere ve Öztunç, 2020:60).

COVID-19 döneminde hükümetler, virüsün yayılımının önlenmesi ve hastane yatışlarının azaltılması amacıyla hijyen, sosyal mesafe, karantina gibi birtakım önlemler almıştır (Bedford, 2020:2016). Yine sürecin yönetilmesi amacıyla toplumun COVID-19'a yönelik bilgi düzeylerinin artırılmasına yönelik müdahaleler de gerçekleştirilmiştir (Olaimat vd., 2020:2). COVID-19'a karşı olumlu davranışların ve tutumların geliştirilmesinde bilgi düzeylerinin artırılması için gerçekleştirilen çalışmalar önemli bir eylem olarak görülmüştür (Zhong vd., 2020:1751; Abel ve McQueen, 2020:1). Örneğin ülkemizde ilk vakanın ortaya çıkmasıyla birlikte Sağlık Bakanı halkı konu hakkında doğrudan bilgilendirmiş, dijital ve geleneksel medya araçları ile virüs ile ilgili halkı bilgilendirici yayınlar, rehberler yayımlanmış ve platformlar oluşturulmuştur (Çınar ve Oğuz, 2020; İşlek vd., 2021; Sağlık Bakanlığı, 2020a; Sağlık Bakanlığı, 2020b; Bilgiç ve Akyüz, 2020; Hızal, 2021). Uluslararası birçok kuruluş da kamuoyunu doğru bilgilendirmek adına girişimlerde bulunmuştur; Dünya Sağlık Örgütü çeşitli rehberler yayımlamış ve Salgın Bilgi Ağı (EPI-WIN)'nı kurmuş, Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Derneği (IFRC) ve Birleşmiş Milletler Çocuk Yardım Fonu (UNICEF) da rehberler yayımlamıştır (Dünya Sağlık Örgütü, 2020; Tosun, 2021; Dünya Sağlık Örgütü, 2020e). Yine Amerikan Hastalık Önleme Merkezi (CDC) de rehberler yayımlayan bir diğer kuruluştur (CDC, 2022).

2.4. Kariyer Endişesi

Kariyer endişesi, kariyer konusunda kontrol edilemeyen düşünceler olarak tanımlanmaktadır (Lee ve Woo, 2016:3). Kariyer ile ilgili duyulan endişe, kişilerde bilişsel bozukluklar yaratarak kariyer endişelerini başarılı yönetememelerine neden olmaktadır (Hayden ve Osborn, 2020:164). Kariyer endişesinin lise dönemlerinden başlayarak üniversite dönemi ve sonrasında kadar devam eden bir süreç olduğu belirtilmektedir (Okutan ve Göncü Akbaş, 2020:162). Özellikle üniversite öğrencilerinin kariyer endişelerinin yüksek olduğu ifade edilmektedir (Miller ve Rottinghaus, 2013:9).

COVID-19, birçok kişinin işsiz kalmasına, gelirlerini kaybetmelerine neden olması iş hayatına hazırlanan gençlerin iş bulamama ihtimali ile karşı karşıya kalmalarına neden olmuştur (Kara, 2020:279; Çalışkan vd., 2020:199). Gelecek ile ilgili oluşan bu belirsizlik durumu işsizlik kaygısıyla birlikte psikolojik sorunların yaşanmasına da neden olmaktadır (Tayfun ve Korkmaz, 2016:535-551). Pandemi dönemi hayatın birçok alanında değişime neden olduğu gibi eğitim hayatında da büyük değişimler yaşanmasına neden olmuştur (Çiçek vd., 2020:1091). Eğitim sistemlerinin karşılaştığı en büyük problemlerden biri olarak kabul edilen COVID-19 pandemisi döneminde eğitim çevrimiçi ve sanal mecralarda gerçekleştirilmeye başlanmıştır (Daniel, 2020:91). Gerçekleştirilen bu uygulamalar ile öğrenciler gerek sosyal gerekse de eğitim açısından farklı bir süreçte dâhil olmak zorunda kalmıştır (Tekin, 2020:1131). Bu yeni düzen öğrencilerin düzenlerinin bozulmasına, işsiz kalmalarına ve okulu yarıda bırakmalarına neden olmuştur (Yorguner vd., 2021:4). Bu süreçler hem öğrenciler

hem de aileler açısından endişe yaratmış, özellikle ekonomik durumu iyi olmayan öğrencileri daha derinden etkilemiştir (Daniel, 2020:93). Eğitime yönelik gerçekleştirilen bu kısıtlamalar ve kararlar öğrencilerde endişe, anksiyete gibi olumsuz duygular yaşanmasına neden olmuştur (Yorguner, 2021:9). Dolayısıyla pandemi döneminde uygulanan uzaktan eğitim sistemi öğrencilerin kariyer gelişimlerini etkilemiştir (Güler, 2021:71-72). Bu dönemde yaşanan eğitimle ilgili durum öğrencilerde normal süreçte mezun olan öğrencilere kıyasla iş piyasasına girişle ilgili endişe yaratmıştır (Daniel, 2020:92).

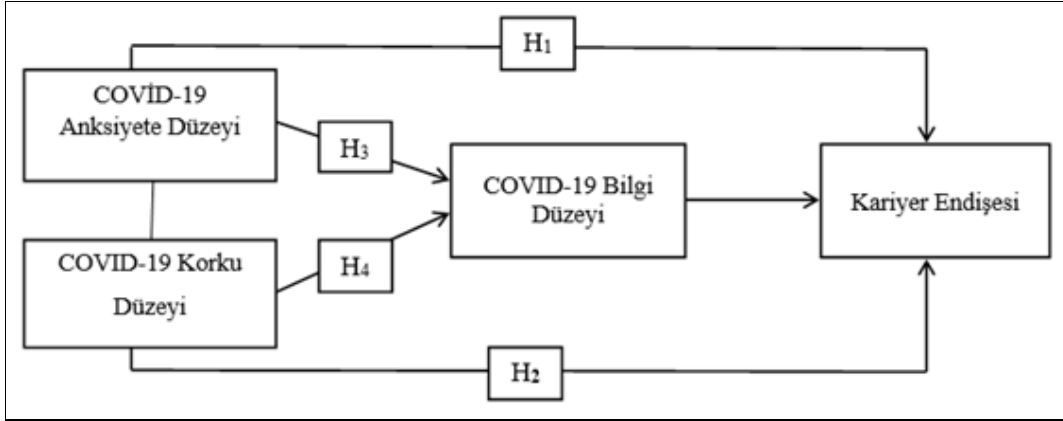
3. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Araştırma bulgularının ortaya konulmasından önce bu bulguların elde edilmesinde esas alınan metodolojinin ortaya konmasında yarar vardır. Bu kapsamda araştırmanın metodolojisi ana hatları ile “Araştırmanın Konusu ve Modeli”, “Araştırmanın Örneklemi”, “Araştırmanın Veri Toplama Araçları” ve “Araştırma Verilerinin Normallik Dağılımı” başlıkları altında sırasıyla ele alınacaktır.

3.1. Araştırmanın Konusu ve Modeli

Araştırmanın amacını Türkiye’de öğrenim gören lisans öğrencilerinin korku düzeyi ve anksiyete düzeylerinin kariyer endişesi üzerindeki etkisi ve bu etkide COVID-19 bilgi düzeyinin aracılık rolünün belirlenmesi oluşturmaktadır. Konuya ilişkin oluşturulan kavramsal model Şekil 1’de sunulmuştur.

Şekil 1. Araştırmanın Modeli

Araştırma modelinde COVID-19 anksiyete düzeyi ve COVID-19 korku düzeyi, bağımsız değişken, COVID-19 bilgi düzeyi aracı değişken ve kariyer endişesi bağımsız değişkendir. Araştırma dört hipotezden oluşmaktadır:

- H₁:** Üniversite öğrencilerinin COVID-19 anksiyete düzeylerinin kariyer endişeleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi vardır.
- H₂:** Üniversite öğrencilerinin COVID-19 korku düzeylerinin kariyer endişeleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi vardır.
- H₃:** Üniversite öğrencilerinin COVID-19 anksiyete düzeylerinin kariyer endişeleri üzerine etkisinde COVID-19 bilgi düzeyinin istatistiksel olarak anlamlı bir aracılık rolü vardır.
- H₄:** Üniversite öğrencilerinin COVID-19 korku düzeylerinin kariyer endişeleri üzerine etkisinde COVID-19 bilgi düzeyinin istatistiksel olarak anlamlı bir aracılık rolü vardır.

3.2. Araştırmanın Örneklemi

Türkiye’de devlet ve vakıf üniversitelerinde öğrenim gören sağlık yönetimi lisans öğrencileri araştırmanın ana evrenini oluşturmaktadır. Tahmini evren sayısı 17.021’dir (Yükseköğretim Kurulu, 2022). Araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Örneklem yöntemlerinden kolayda örneklem yöntemi ile toplamda 420 öğrenciye ulaşılmıştır. Anket formlarından 32 anket formu eksikliklerinden dolayı elenmiş olup toplamda 388 anket ile analizler gerçekleştirilmiştir. Örneklem sayısı, Krejcie ve Morgan (1970)’ın örneklem sayısı hesaplamasına göre evreni (tahmini evren sayısı 17.021) temsil yeterliliğine sahiptir.

3.3. Araştırmanın Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak nicel araştırma yaklaşımlarından anket tekniği kullanılmıştır. Bu kapsamda COVID-19 korkusu (Ahorsu vd., 2020); COVID-19 kaynaklı kariyer endişesi (Mahmud vd., 2021); COVID-19 anksiyetesi (Bostan vd., 2020); COVID-19 bilgi düzeyi (Söğüt vd., 2020) ölçekleri kullanılmıştır. Anketlerde 5'li Likert tipi ölçek kullanılmıştır. Korku düzeyi (7 madde) ve kariyer endişesi (5 madde) ölçeklerinin tüm maddeleri kullanılırken anksiyete düzeyi (5 madde) ve bilgi düzeyleri (15 madde) ölçeklerinden örneklem grubuna yönelik sorular ankete dâhil edilmiştir.

Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini belirlemek için araştırmacılar tarafından oluşturulan soru formu kullanılmıştır. Google Formlar üzerinden hazırlanan anketler online platformlar (*Telegram, Instagram, LinkedIn, Facebook, WhatAapp*) aracılığıyla toplanmıştır. Bu çalışma için veriler, pandeminin şiddetli olduğu 2021 Nisan-Haziran dönemleri içerisinde sağlık yönetimi öğrencilerinden toplanmıştır. Araştırmada toplanan veriler SPSS 23 (Statistical Package for the Social Science) paket programı ile analiz edilmiştir.

Kullanılan ölçeklere ilişkin güvenirlik analizleri (Cronbach's Alpha Katsayısı) gerçekleştirilmiştir. Güvenirlik kat sayısının 0-1 arasında yer alması ve değerin 1'e yaklaştıkça güvenirliğin arttığı kabul edilmektedir (Kılıç ve Ural, 2013:280). Analiz sonuçlarına göre Cronbach's Alpha Katsayıları; COVID 19 anksiyete düzeyi (0,873), COVID-19 Korku Düzeyi (0,902), Kariyer Endişesi (0,951), COVID-19 Bilgi Düzeyi (0,750) olarak bulunmuştur. Elde edilen Cronbach's Alpha katsayılarının güvenirlik açısından istenen aralıklarda olduğu görülmektedir.

3.4. Araştırma Verilerinin Normallik Dağılımı

Verilerin mod, medyan ve aritmetik ortalamalarının eşit olması verilerin normal dağılıma sahip olduğunu göstermektedir (Kılıç ve Ural, 2013:285). Tablo 1. Araştırma verilerinin normallik analizi sonuçlarını göstermektedir.

Tablo 1. Normal Dağılım Analizi

Faktörler	Çarpıklık Değerleri (Skewness)	Basıklık Değerleri (Kurtosis)
COVID-19 Anksiyete Düzeyi	-0,869	-0,035
COVID-19 Korku Düzeyi	0,373	-0,286
COVID-19 Bilgi Düzeyi	-0,825	1,916
Kariyer Endişesi	-1,242	0,967

George ve Mallery (2010), verilerin Skewness ve Kurtosis (çarpıklık ve basıklık) değerlerinin -2 ile +2 arasında yer almasının verilerin normal dağılıma sahip olduğunu ifade etmektedir. Gerçekleştirilen normallik analizinden elde edilen bulgular araştırma verilerinin normal dağılıma sahip olduğunu göstermektedir.

4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Araştırma sonunda elde edilen bulgular “*Demografik Değişkenlere İlişkin Bulgular*”, “*Farklılık Analizine İlişkin Bulgular*”, “*Hipotez Tezlerine İlişkin Bulgular*” alt başlıkları altında sırasıyla ele alınacaktır.

4.1. Demografik Değişkenlere İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan sağlık yönetimi lisans öğrencilerine ilişkin demografik bulgular Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Değişkenler	Kriterler	Sıklık	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	304	78,4
	Erkek	84	21,6
Yaş	17-20	96	24,7
	21-24	176	45,4
	24 ve üzeri	116	29,9
Sınıf	1.sınıf	70	18,0
	2.sınıf	68	17,5
	3.sınıf	85	21,9
	4.sınıf	165	42,5
Son 1 Yılda Hastaneye Gitme Sıklığı	Hiç gitmedim	77	19,8
	1 defa gittim	70	18,0
	2-3 defa gittim	134	34,5
	4-5 defa gittim	51	13,1
	6'dan fazla gittim	56	14,4
Seçilen Hastane Türü	Devlet Hastanesi	281	72,4
	Üniversite Hastanesi	40	10,3
	Özel Hastane	67	17,3
Kronik Hastalık Varlığı	Evet	46	11,9
	Hayır	342	88,1
Düzenli İlaç Kullanım Durumu	Evet	49	12,6
	Hayır	339	87,4
Genel Sağlık Durumu	Çok kötü	2	0,5
	Kötü	9	2,3
	Orta	123	31,7
	İyi	208	53,6
	Çok iyi	46	11,9
Aile ile Yaşama Durumu	Evet	339	87,4
	Hayır	49	12,6
Düzenli Egzersiz Yapma Durumu	Evet	103	26,5
	Hayır	285	73,4
İkamet Yeri	Kırsal	65	16,8
	Kent	323	83,2

Araştırmaya katılanların büyük çoğunluğunu kadın öğrenciler oluşturmaktadır. Yaş aralığı olarak %45,4 ile 21-24 yaş aralığı katılımcıların yoğunlukta olduğu görülmektedir. Son bir yıl içerisinde hastaneye gitme oranı en fazla “2-3 defa gittim” yanıtını veren grup oluşturmaktadır ve hastane olarak en fazla seçilen kurum devlet hastaneleri olmuştur. Öğrencilerin büyük çoğunluğu herhangi bir kronik hastalığa ve düzenli ilaç kullanımına sahip olmayıp %56,6’sı sağlık durumlarını iyi olarak ifade etmiştir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu (%87,4) ailesi ile yaşamakta ve kentte (%83,2) yaşamaktadır. Katılımcıların %73,4’ü ise düzenli egzersiz yapmamaktadır. Araştırmada öğrencilerden öznel genel duygudurumlarını değerlendirmeleri istenmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 3’te gösterilmektedir.

Tablo 3. Öznel Duygudurum Değerlendirmesi

Değişkenler	Kriterler	Sıklık	Yüzde (%)
Depresyon Düzeyi	Çok düşük	29	7,5
	Düşük	87	22,4
	Orta	173	44,6
	Yüksek	81	20,9
	Çok yüksek	18	4,6
Anksiyete Düzeyi	Çok düşük	42	10,8
	Düşük	95	24,5
	Orta	162	41,8
	Yüksek	62	16,0
	Çok yüksek	27	7,0
Korku Düzeyi	Çok düşük	31	8,0
	Düşük	106	27,3
	Orta	139	35,8
	Yüksek	86	22,2
	Çok yüksek	26	6,7

Öğrencilerin genel depresyon düzeyleri orta (%44,6), anksiyete düzeyleri orta (%41,8) ve korku düzeyleri orta (%35,8) yoğunlukta olduğu görülmektedir.

4.2. Farklılık Analizine İlişkin Bulgular

Katılımcıların araştırmanın değişkenlerine ilişkin demografik özelliklerinin farklılıklarını belirlemek amacıyla T-test ve ANOVA analizleri gerçekleştirilmiştir. Cinsiyet değişkenine göre T-test sonuçları Tablo 4’de gösterilmiştir.

Tablo 4. Cinsiyet Değişkenine Göre T-test Sonuçları

Faktörler	Cinsiyet Grubu	N	Ort.	Std. Sapma	t	p
COVID-19 Anksiyete Düzeyi	Kadın	304	3,8382	0,97915	2,688	0,007
	Erkek	84	3,5071	1,0489		
COVID-19 Korku Düzeyi	Kadın	304	2,7636	0,93792	4,555	0,000
	Erkek	84	2,2262	1,02422		
COVID-19 Bilgi Düzeyi	Kadın	304	3,6854	0,47452	2,046	0,041
	Erkek	84	3,5651	0,48622		
Kariyer Endişesi	Kadın	304	4,1217	0,97915	3,062	0,003
	Erkek	84	3,6762	1,23011		

*Gruplar arası farklılık 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Analiz sonuçları, tüm değişkenlerin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır ($p < 0,05$). Kadınların erkeklere oranla daha yüksek COVID-19 korku, anksiyete, bilgi düzeyi ve kariyer endişesine sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 5. Yaş Değişkenine İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

Faktörler	Yaş Grubu	N	Ort.	Std.Sapma	F	p
COVID-19 Anksiyete Düzeyi	17-20	96	3,9792	0,84079	2,874	0,058
	21-24	176	3,6943	1,08073		
	24veüzeri	116	3,7000	1,00035		
COVID-19 Korku Düzeyi	17-20	96	2,7158	0,86773	0,498	0,608
	21-24	176	2,6534	0,98626		
	24veüzeri	116	2,5813	1,06284		
COVID-19 Bilgi Düzeyi	17-20	96	3,6965	0,43344	0,472	0,624
	21-24	176	3,6375	0,51253		
	24veüzeri	116	3,6617	0,46406		
Kariyer Endişesi	17-20	96	4,3583	0,75556	17,833	0,000
	21-24	176	4,1398	0,98828		
	24veüzeri	116	3,5759	1,20727		

*Gruplar arası farklılık 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Yaş değişkenine ilişkin olarak elde edilen bulgular açısından yalnızca kariyer endişesi değişkeni yaşa göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Farklılığın hangi yaş aralıklarında farklılaştığının belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen Tukey testi sonuçları “17-20 ile 24 ve üzeri” grup arasında, “21-24 ile 24 ve üzeri” grup arasında ve “24 ve üzeri grup” ile “17-20 yaş grubu” ve “21-24 yaş grubu” arasında anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir. 17-20 yaş grubu ise en yüksek kariyer endişesine sahip grubu oluşturmaktadır.

Dönem/sınıf değişkenine ve aile gelir düzeyine ilişkin farklılığı belirlemek adına ANOVA testi gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerde sınıf düzeyine ilişkin olarak kariyer endişesi (p: 0,157), COVID-19 anksiyete düzeyi (p: 0,237), korku düzeyi (p: 0,143), bilgi düzeyi (p: 0,188) değişkenleri açısından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Aile gelir düzeyleri açısından da değişkenler açısından anlamlı bir farklılık gözlemlenmemiştir.

Tablo 6. Hastaneye Gitme Sıklığı Değişkenine İlişkin ANOVA Testi

Faktörler	Hastaneye Gitme Sıklığı	N	Ort.	Std.Sapma	F	p
COVID-19 Anksiyete Düzeyi	Hiç gitmedim	77	3,5429	1,07452	4,008	0,003
	1 defa gittim	70	3,7257	0,97812		
	2-3 defa gittim	134	3,9060	0,94342		
	4-5 defa gittim	51	4,0863	0,89107		
	6'dan fazla gittim	56	3,5000	1,08544		
COVID-19 Korku Düzeyi	Hiç gitmedim	77	2,4193	0,98467	2,433	0,047
	1 defa gittim	70	2,6061	0,92372		
	2-3 defa gittim	134	2,7271	0,93513		
	4-5 defa gittim	51	2,9244	1,15824		
	6'dan fazla gittim	56	2,5689	0,92882		
COVID-19 Bilgi Düzeyi	Hiç gitmedim	77	3,5818	0,46712	2,913	0,021
	1 defa gittim	70	3,5924	0,50728		
	2-3 defa gittim	134	3,7706	0,41274		
	4-5 defa gittim	51	3,6332	0,52415		
	6'dan fazla gittim	56	3,6071	0,52994		
Kariyer Endişesi	Hiç gitmedim	77	3,9247	1,14480	1,797	0,129
	1 defa gittim	70	3,9257	1,13453		
	2-3 defa gittim	134	4,1179	0,98139		
	4-5 defa gittim	51	4,2784	0,89718		
	6'dan fazla gittim	56	3,8357	1,08283		

*Gruplar arası farklılık 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Hastaneye gitme sıklığı ile değişkenler arasındaki farklılığı belirlemek adına gerçekleştirilen ANOVA testi gerçekleştirilmiştir. Test sonuçlarına göre değişkenlerden yalnızca kariyer endişesi (p: 0,129) hastaneye gitme sıklığı açısından anlamlı bir farklılık göstermezken diğer değişkenler açısından anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. COVID-19 anksiyete düzeyi en yüksek olan grubun “4-5 defa gittim” yanıtını veren grup olduğu, korku düzeyi en yüksek grubu ise “4-5 defa gittim” yanıtını veren grubun oluşturduğu görülmektedir. COVID-19 bilgi düzeyi en yüksek grup ise “2-3 defa gittim” yanıtını veren grup olmuştur.

Hastane türü tercihi durumuna göre gerçekleştirilen ANOVA testi sonuçlarına göre COVID-19 korku, anksiyete, bilgi düzeyi ve kariyer endişesi değişkenleri hastane türü tercihi açısından anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Kronik hastalığın varlığı ve düzenli ilaç kullanımına ilişkin farklılıkları ortaya koymak için T-test gerçekleştirilmiştir. Testin sonuçları kronik hastalık varlığının değişkenler açısından anlamlı bir farklılık göstermediğini ortaya koymuştur. Düzenli ilaç kullanımı durumuna göre ise COVID-19 bilgi düzeyi (p: 0,027), korku düzeyi (p: 0,000) ve anksiyete düzeyi (p: 0,010) için farklılık gösterirken yalnızca kariyer endişesi (p: 0,064) düzenli ilaç kullanımı durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Öznel sağlık değerlendirmesi durumuna göre farklılığı ortaya koymak adına ANOVA testi gerçekleştirilmiştir. Test sonucuna göre öznel sağlık değerlendirmesi durumu kariyer endişesi (p: 0,008) ve COVID-19 korku (p: 0,001) düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterirken COVID-19 anksiyete düzeyi (p: 0,928) ve COVID-19 bilgi düzeyi (p: 0,705) açısından anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. En yüksek COVID-19 anksiyetesine sahip grubun sağlık durumunu “çok kötü” olarak değerlendiren grup olduğu ve en yüksek kariyer endişesine sahip grubun “kötü” değerlendirmesini yapan grup olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aile ile yaşama, ikamet yeri ve

egzersiz yapma değişkenleri açısından farklılıkları belirlemek adına T-test gerçekleştirilmiştir. Kariyer endişesinin (p: 0,36) “*aile ile yaşama*” durumuna göre farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmış olup “*aile ile yaşama*” diğer değişkenler açısından anlamlı bir farklılık oluşturmamıştır. COVID-19 korku, anksiyete, bilgi düzeyi değişkenleri ile kariyer endişesi değişkeni ikamet yeri ve egzersiz yapma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Tablo 7. Öznel Genel Duygudurum Değerlendirmesine İlişkin ANOVA Testi

	COVID-19 Anksiyete Düzeyi	COVID-19 Korku Düzeyi	COVID-19 Bilgi Düzeyi	Kariyer Endişesi
Anksiyete Düzeyi	F: 3,428	F: 9,188	F: 3,112	F: 3,974
	P: 0,009	P: 0,000	P: 0,015	P: 0,004
Korku Düzeyi	F: 3,553	F: 12,094	F: 0,712	F: 6,398
	P: 0,007	P: 0,000	P: 0,584	P: 0,000
Depresyon Düzeyi	F: 2,500	F: 10,725	F: 2,721	F: 6,978
	P: 0,042	P: 0,000	P: 0,029	P: 0,000
Cevap Seçenekleri: Çok Düşük, Düşük, Orta, Yüksek, Çok Yüksek				
N: 388				

*Gruplar arası farklılık 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Öznel genel duygu durum değerlendirmesine göre farklılıkların belirlenmesi için ANOVA testi gerçekleştirilmiştir. Anksiyete düzeyi değerlendirmesine göre tüm değişkenler açısından anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Öznel korku düzeyi değerlendirmesine göre yalnızca COVID-19 bilgi düzeyi (p: 0,584) anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Depresyon düzeyine göre de tüm değişkenler açısından anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4.3. Hipotez Testlerine İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında dört hipotez öne sürülmüştür. Hipotez testlerine ilişkin bulgular aşağıda sunulmuştur.

H₁: Üniversite öğrencilerinin COVID-19 anksiyete düzeyleri kariyer endişelerini istatistiksel ve anlamlı bir etkisi vardır.

Tablo 8. COVID-19 Anksiyetesinin Kariyer Endişesi Üzerine Etkisi Regresyon Analizi Sonucu

Bağımlı Değişken: Kariyer Endişesi							
Hipotez	Değişkenler	B	β	t	F	R ²	P
	Sabit	2,619	-	13,511	-	-	0,000
H ₁	COVID-19 Anksiyete Düzeyi	0,373	0,357	7,510	56,405	0,127	0,000

*Gruplar arası farklılık 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

COVID-19 anksiyete düzeylerinin kariyer endişesi üzerine etkisinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen regresyon analizi sonucuna göre standardize edilmiş regresyon katsayısı öğrencilerin COVID-19 anksiyete düzeylerinin kariyer endişesi üzerine etkisinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğunu göstermektedir (β : 0,357). Kariyer endişesinin %12'sinin COVID-19 anksiyete düzeyi tarafından açıklandığı ve COVID-19 anksiyete düzeyinde meydana gelen bir birimlik artışın kariyer endişesi üzerinde 0,373'lik bir artışa neden olduğu görülmektedir. Bağımlı değişken ile bağımsız değişken arasındaki regresyon yönü ise pozitif olarak bulunmuştur. Sonuç olarak öğrencilerin COVID-19 anksiyete düzeyleri kariyer endişelerini etkilemekte olup anksiyetenin artışı kariyer endişesini de artırmaktadır (p: 0,000). Analiz sonucuna göre H₁ hipotezi kabul edilmiştir.

H₂: Üniversite öğrencilerinin COVID-19 korku düzeyleri kariyer endişelerini istatistiksel ve anlamlı bir etkisi vardır.

Tablo 9. COVID-19 Korku Düzeyinin Kariyer Endişesi Üzerine Etkisi Regresyon Analizi Sonucu

Bağımlı Değişken: Kariyer Endişesi							
Hipotez	Değişkenler	B	β	t	F	R ²	P
	Sabit	2,910		20,521			0,000
H ₂	COVID-19 Korku Düzeyi	0,421	0,392	8,383	70,279	0,154	0,000

*Gruplar arası farklılık 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Analiz sonucu COVID-19 korku düzeyleri ile kariyer endişesi üzerindeki etkisinin istatistiksel ve anlamlı olduğunu göstermektedir (β : 0,392). Kariyer endişesinin %15'inin COVID-19 korku düzeyi tarafından açıklandığı ve COVID-19 korku düzeyinde meydana gelen bir birimlik artışın kariyer endişesi üzerinde 0,421'lik artışa sebep olduğu görülmüştür. Değişkenler arasında ise pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Elde edilen regresyon analizi bulguları sonucunda H_2 hipotezi kabul edilmiştir.

H₃: Üniversite öğrencilerinin COVID-19 anksiyete düzeylerinin kariyer endişeleri üzerine etkisinde COVID-19 bilgi düzeyinin aracılık rolü vardır.

Tablo 10. COVID-19 Anksiyete Düzeyinin Kariyer Endişesi Üzerinde COVID-19 Bilgi Düzeyinin Aracılık Rolü Process Analizi Sonucu

Bağımlı Değişken: Kariyer Endişesi				
Bağımsız Değişken: COVID-19 Anksiyete Düzeyi				
Aracı Değişken: COVID-19 Bilgi Düzeyi				
Endirekt Etki	B	se	LLCI	ULCI
	0,0533	0,0237	0,0069	0,0990
Direkt Etki	B	se	LLCI	ULCI
	0,3201	0,0524	0,2170	0,4232
Total Etki	B	se	LLCI	ULCI
	0,3734	0,0497	0,2757	0,4712

*Gruplar arası farklılık 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Gerçekleştirilen SPSS Process analizi sonucu, COVID-19 anksiyete düzeyinin COVID-19 bilgi düzeyine olan etkisinin anlamlı olduğunu ortaya koymuştur (B: 0,1635 ve p: 0,000). Aracı değişken olan bilgi düzeyinin bağımsız değişkene olan etkisi istatistikî açıdan anlamlıdır (B: 0,3261 ve p: 0,0033). Aracı değişken olmadığında anksiyete düzeyinin kariyer endişesine etki etme bağımsız değişken katsayısı (B: 0,31201) olduğu görülürken aracı değişken dâhil olduğunda bu kat sayı 0,3734 oranına çıkmaktadır. COVID 19 bilgi düzeyinin buradaki etki derecesi, bağımsız değişken katsayısı (B), 0,0533'dür. Hayes (2022) güven aralığının "0" ı kapsamaması durumunun anlamlı bir ilişkinin varlığını ortaya koyduğunu ifade etmektedir. Process analizi sonuçlarına göre güven aralıkları (LLCI – ULCI) anlamlı bulunmuştur. Bulgular, COVID-19 anksiyete düzeyinin kariyer endişesine etkisinde COVID-19 bilgi düzeyinin aracılık rolünün olduğu sonucuna ulaşılmakta olup H_3 kabul edilmiştir.

H₄: Üniversite öğrencilerinin COVID-19 korku düzeylerinin kariyer endişeleri üzerine etkisinde COVID-19 bilgi düzeyinin aracılık rolü vardır.

Tablo 11. COVID-19 Korku Düzeyinin Kariyer Endişesi Üzerinde COVID-19 Bilgi Düzeyinin Aracılık Rolü Process Analizi Sonucu

Bağımlı Değişken: Kariyer Endişesi				
Bağımsız Değişken: COVID-19 Korku Düzeyi				
Aracı Değişken: COVID-19 Bilgi Düzeyi				
Endirekt Etki	B	se	LLCI	ULCI
	0,0472	0,0208	0,0087	0,0896
Direkt Etki	B	se	LLCI	ULCI
	0,3739	0,0518	0,2721	0,4758
Total Etki	B	se	LLCI	ULCI
	0,4212	0,0502	0,3224	0,5200

*Gruplar arası farklılık 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Gerçekleştirilen analiz bulguları korku bağımsız değişkenin aracı değişkene olan etkisinin anlamlı olduğu bulunmuştur (B: 0,1396 ve p: 0,000). Aracı değişken %0,8 oranı ile bağımsız değişken tarafından açıklanmaktadır. Aynı şekilde aracı değişkenin de bağımsız değişkene etkisi anlamlı bulunmuştur (B: 0,3383 ve p: 0,0016). Aracı değişken ile bağımsız değişkenin bağımlı değişkene etkisine ilişkin bulgular ise tablo 11'de verilmiştir.

Aracı değişken yokluğunda COVID-19 korku düzeyinin kariyer endişesine etki etme katsayısı 0,3739 (B) iken aracı değişken modele dâhil edildiğinde B değeri 0,4212 olmaktadır. Aracı değişkenin etki derecesi B: 0,0472

olmaktadır. Güven aralıkları ise anlamlıdır. Process analizi bulguları aracı değişkenin %0,0472 oranı ile pozitif aracılık rolüne sahip olduğunu göstermektedir. Bulgular doğrultusunda COVID-19 korku düzeyinin kariyer endişesine etkisinde COVID-19 bilgi düzeyinin aracılık rolünün olduğu söylenebilir. Bu doğrultuda H₄ hipotezi kabul edilmiştir.

5. SONUÇ

Kariyerleri ile ilgili kararları aldıkları bir dönem olması dolayısıyla üniversite öğrencilerinin hayatlarında önemli bir süreci kapsamaktadır. Bu dönemde öğrenciler bireysel istek ve tercihleri, sosyal ve ekonomik koşullar olmak üzere çeşitli faktörlerden etkilenerek kariyerleri ile ilgili tercihlerde bulunmaktadır. Hayatlarının büyük bir bölümünü etkileyecek kariyerleri ile ilgili seçim yapmak hâlihazırda öğrenciler için endişe ve kaygı uyandıran bir süreçtir. Bu dönemde yaşanan sosyal ve ekonomik değişimler de mevcut olana ek kaygı ve endişe getirmekte ve kariyerleri ile ilgili alacakları kararları etkilemektedir. COVID-19 dönemi öğrencilerin mevcut düzenlerinden farklı bir sürece girmelerine neden olmuştur. Bu dönemde eğitimin uzaktan ve online olarak gerçekleştirilmesi, küresel çapta yaşanan işsizlik artışları ve yarattığı belirsizlikler öğrencilerin kariyerleri ile ilgili duygu ve davranışlarını etkilemiştir. Bu araştırma kapsamında öğrencilerin hayatlarında değişimlere neden olan COVID-19'un neden olduğu anksiyete ve korku düzeylerinin kariyer endişesine etkisinde COVID-19 bilgi düzeyinin aracılık rolünün belirlenmesi amaçlanmıştır.

Farklılık analizi sonuçlarına göre cinsiyet tüm değişkenler açısından anlamlı farklılık göstermiştir. Kadınların anksiyete, korku, bilgi düzeyi ve kariyer endişesi düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yaş, yalnızca kariyer endişesi açısından farklılık göstermiş olup en yüksek kariyer endişesine sahip grubu 17-20 yaş grubu oluşturmaktadır. Ceviz vd. (2020)'nin üniversite öğrencilerine yönelik gerçekleştirdiği çalışma ile bulgular paralellik göstermektedir. Öğrencilerin aileleri ile yaşama durumları yalnızca kariyer endişesi değişkeni açısından anlamlı bir farklılık göstermiştir. Ailesi ile yaşayan öğrencilerin kariyer endişesi seviyeleri daha yüksek bulunmuştur. Düzenli ilaç kullanımının varlığı ve hastaneye gitme sıklığı kariyer endişesi hariç COVID-19 korku, anksiyete ve bilgi düzeyi açısından anlamlı farklılık bulunmaktadır. Düzenli ilaç kullananların anksiyete, korku ve bilgi düzeyi ortalamaları daha yüksektir. COVID-19 anksiyete ve korku düzeyi en yüksek grup yılda "4-5 defa gittim" yanıtını veren grup olurken bilgi düzeyi en yüksek grubu "2-3 defa gittim" yanıtını veren grup oluşturmaktadır. Öznel sağlık durumu değerlendirmesine göre sağlığını "çok kötü" olarak ifade eden grubun COVID-19 korku düzeyi en yüksek bulunurken "kötü" olarak değerlendiren grubun kariyer endişesi düzeyleri en yüksek grup olduğu bulunmuştur. Genel anksiyete ve depresyon düzeylerinin COVID-19 korku, anksiyete, bilgi düzeyi ve kariyer endişesi açısından anlamlı farklılık gösterirken genel korku düzeyi değerlendirmesi kariyer endişesi hariç diğer değişkenler açısından anlamlı bulunmuştur.

Kronik hastalığın varlığı, düzenli egzersiz yapma, ikamet yeri, dönem/sınıf, aile geliri ve tercih edilen hastane türü değişkenleri COVID-19 korku, anksiyete, bilgi düzeyi ve kariyer endişesi açısından anlamlı bir farklılık bulgusuna rastlanmamıştır. Özdin ve Özdin (2020) çalışmalarında pandemiden en çok etkilenen grupların kadın, kentte yaşayan, kronik hastalığa sahip olan ve daha önce psikolojik rahatsızlığa sahip olan bireyler olduğunu belirtmiştir. Araştırmanın sonuçları cinsiyet açısından benzerlik gösterirken diğer gruplar açısından farklılaşmaktadır. Burada Özdin ve Özdin (2020) çalışmasının örneklem yaş grubu ortalamasının daha yüksek olmasının farklılığın altında yatan neden olabileceği düşünülmektedir.

Çalışma kapsamında hipotezleri test etmek için gerçekleştirilen regresyon sonuçlarına göre COVID-19 anksiyete düzeyi ve COVID-19 korku düzeyi kariyer endişesini anlamlı ve pozitif yönde etkilemektedir. Aracılık rolüne ilişkin sonuçlar COVID-19 bilgi düzeyinin kariyer endişesi üzerinde pozitif yönde bir aracılık rolüne sahip olduğunu göstermektedir. COVID-19 bilgi düzeyinin artması korku ve anksiyete düzeylerinin artmasına neden olarak kariyer endişesini artırmaktadır. Araştırma sonuçları COVID-19'un birçok olumsuz duyguya neden olduğunu ortaya koyan diğer çalışmaların bulgularıyla uyumludur (Orgilés vd., 2020; Gill vd., 2021; Öztürk vd., 2021; Çiçekçisoğlu Kaya, 2021; Ceviz vd., 2020).

Sonuç olarak COVID-19 üniversite öğrencilerinde olumsuz duygu durumlarına ve kariyer endişesine yol açmıştır. Üniversite öğrencilerinin kariyer seçimleri ve planlamaları geleceğin iş dünyasının dinamiklerini oluşturan grup olmaları dolayısıyla önemlidir. Bu noktada öğrencilerin kariyer endişelerini azaltmaya yönelik gerçekleştirilecek uygulamaların önemli olduğu düşünülmektedir. Bu çalışma için veriler, pandeminin şiddetli olduğu 2021 Nisan-Haziran dönemleri içerisinde sağlık yönetimi öğrencilerinden toplanmıştır. Pandemi sonrası dönemde sağlık yönetimi öğrencilerinin kariyer endişesine yönelik gerçekleştirilecek çalışmalar COVID-19 pandemisinin etkisinin karşılaştırılması açısından katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca araştırma sağlık

yönetimi lisans öğrencileri ile kısıtlıdır. Dolayısıyla farklı eğitim düzeylerinde ve farklı bölümlerdeki öğrenciler üzerinden de bu araştırmanın yenilenerek sonuçlarının karşılaştırılması literatüre katkı sağlayacaktır. Yine aynı araştırmanın farklı ölçekler ile tekrarlanması da kıyaslama açısından önemli katkılar oluşturacağı düşünülmektedir.

YAZAR BEYANI / AUTHORS' DECLARATION:

Bu makale Araştırma ve Yayın Etiğine uygundur. Beyan edilecek herhangi bir çıkar çatışması yoktur. Araştırmanın ortaya konulmasında herhangi bir mali destek alınmamıştır. Makale yazım ve intihal/benzerlik açısından kontrol edilmiştir. Makale, “en az iki dış hakem” ve “çift taraflı körleme” yöntemi ile değerlendirilmiştir. Yazarlar, dergiye imzalı “Telif Devir Formu” belgesi göndermişlerdir. Bu araştırmanın yapılması ile ilgili olarak Düzce Üniversitesi Etik Komisyonundan 31/03/2022 tarih ve 2022/111 sayılı “Etik İzni Belgesi” alınmıştır. / This paper complies with Research and Publication Ethics, has no conflict of interest to declare, and has received no financial support. The article has been checked for spelling and plagiarism/similarity. The article was evaluated by "at least two external referees" and "double blinding" method. The author(s) sent a signed "Copyright Transfer Form" to the journal. Regarding the conduct of this research, an “Ethics Permission Certificate” dated 31/03/2022 and numbered 2022/111 was obtained from the Ethics Committee of the Düzce University.

YAZAR KATKILARI / AUTHORS' CONTRIBUTIONS:

Kavramsallaştırma, orijinal taslak yazma, düzenleme – Y1 ve Y2, veri toplama, metodoloji, resmi analiz – Y1 ve Y2, Nihai Onay ve Sorumluluk – Y1 ve Y2. / Conceptualization, writing-original draft, editing – Y1 and Y2, data collection, methodology, formal analysis – Y1 and Y2, Final Approval and Accountability – Y1 and Y2.

KAYNAKÇA

- ABEL, Thomas ve McQUEEN, David (2020), “Critical Health Literacy and the COVID-19 Crisis”, **Health Promotion International**, S.35(6), ss.1612-1613.
- ABRAMOWITZ, Jonathan S., OLATUNJI, Bunmi O. ve DEACON, Brett J. (2007), “Health Anxiety, Hypochondriasis, and the Anxiety Disorders”, **Behavior Therapy**, S.38(1), ss.86-94.
- AHORSU, Daniel Kwasi, LIN, Chung-Ying, IMANI, Vida, SAFFARI, Mohsen, GRIFFITHS, Mark ve PAKPOUR, Amir H. (2020), “The Fear of COVID-19 Scale: Development and Initial Validation”, **International Journal of Mental Health and Addiction**, S.20(3), ss.1537-1545.
- ALNIAÇIK, Esra, OF, Mustafa, BALKAŞ, Jale, TÜLEMEZ, Soner, MİRZAYEV, Magsud ve ALFARRA, Hazem (2021), “Pandemi Sürecinde Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Dayanıklılıkları ve Umutsuzluklarının Kariyer Geleceği Algısı Üzerindeki Etkileri”, **Business & Management Studies: An International Journal**, S.9(1), ss.248-266.
- AMERICAN PSYCHIATRIC ASSOCIATION (1994), **Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders**, American Psychiatric Association Publisher, Washington DC (US), V.3.
- ARORA, Alisha, JHA, Amrit Kumar, ALAT, Priya ve DAS, Sitanshu Sekhar (2020), “Understanding Coronaphobia”, **Asian Journal of Psychiatry**, S.54, ss.(102384).
- ASMUNDSON, Gordon J.G. ve TAYLOR, Steven (2020), “Coronaphobia: Fear and the 2019-Ncov Outbreak”, **Journal of Anxiety Disorders**, S.70, ss.(102196).
- AŞKIN, Rüstem, ZEYBEK, Zekiye ve BOZKURT, Yasemin (2020), “Covid-19 Pandemisi: Psikolojik Etkileri ve Terapötik Müdahaleler”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S.19(37), ss.304-318.
- AVÇİN, Emel ve ERKOÇ, Beyza (2021), “Covid-19 Pandemi Sürecinde Sağlık Anksiyetesi, Yaşam Doyumu ve İlişkili Değişkenler”, **Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi**, S.3(17), ss.1-13.

- BALTACI, Nur Nihal ve COŞAR, Behçet (2020), “COVID-19 Pandemisi ve Ruh Beden İlişkisi”, **Psikiyatri ve COVID-19** (Ed. Behçet Coşar), Türkiye Klinikleri Yayını, Ankara, ss.1-6.
- BARĞI, Gülşah, ŞAHİN, Elif ve ÇİMENLİ, Çisil (2021), “Covid-19 Pandemisi Sebebi ile Uzaktan Eğitim Gören Üniversite Öğrencilerinde Stres, Anksiyete, Depresyon ve Fiziksel Aktivite Düzeylerinin İncelenmesi”, **İzmir Democracy University Health Sciences Journal**, S.4(2), ss.159-168.
- BEDFORD, Juliet, ENRIA, Delia, GIESECKE, Johan, HEYMANN, David L., IHEKWEAZU, Chikwe, KOBINGER, Gary, LANE, H. Clifford, MEMISH, Ziad, OH, Myoung-Don, SALL, Amadou A., SCHUCHAT, Anne, UNGCHUSAK, Kumnuan ve WIELER, Lothar H. (2020), “COVID-19: Towards Controlling of A Pandemic”, **The Lancet**, S.395(10229), ss.1015-1018.
- BİLGİÇ, Alican ve AKYÜZ, Selman Selim (2020), “Türkiye’de Covid-19 Pandemisi Döneminde Sağlık Bakanı Fahrettin Koca’nın Sosyal Medya Kullanımı: Twitter Paylaşımları İçerik Analizi”, **Gaziantep University Journal of Social Sciences**, S.19(COVID-19 Special Issue), ss.230-243.
- BOSTAN, Sedat, AKBOLAT, Mahmut, KAYA, Ahmet, ÖZATA, Musa ve GÜNEŞ, Deniz (2020), “Assessments of Anxiety Levels and Working Conditions of Health Employees Working in COVID-19 Pandemic Hospitals”, **Electronic Journal of General Medicine**, S.17(5), ss.em246(1-5).
- BREZNITZ, Shlomo (1971), “A Study of Worrying”, **British Journal of Social and Clinical Psychology**, S.10(3), ss.271-279.
- CAN, Bahadır M. (2021), “COVID-19 Pandemisi Sürecinde Sağlık Okuryazarlığının Önemi”, **Sağlık Okuryazarlığı Dergisi**, S.2(1), ss.67-74.
- CASCELLA, Marco, RAJNIK, Michael, AEEM Abdul, DULEBOHN, Scott C. ve DI NAPOLI, Raffaella (2020), “Features, Evaluation and Treatment Coronavirus (COVID-19)”, **Statpearls**, S.14(10), ss.(1-17).
- CDC - CENTERS FOR DISEASE CONTROL AND PREVENTION (2019), “Coronavirus”, **Centers for Disease Control and Prevention** (E-Döküman), <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/index.html> (Erişim Tarihi: 07.08.2022).
- CEVİZ, Nuray, TEKTAŞ, Necla, BASMACI, Gültekin ve TEKTAŞ, Mehmet (2020), “Covid 19 Pandemi Sürecinde Üniversite Öğrencilerinin Kaygı Düzeylerini Etkileyen Değişkenlerin Analizi”, **International Journal of Scholars in Education**, S.3(2), ss.312-329.
- CONNELL, Raewyn (2020), “COVID-19/Sociology”, **Journal of Sociology**, S.56(4), ss.745-751.
- CULLEN, Walt, GULATI, George ve KELLY, Bush (2020), “Mental Health in the COVID-19 Pandemic”, **QJM: An International Journal of Medicine**, S.113(5), ss.311-312.
- ÇINAR, Fadime ve OĞUZ, Müşerref (2020), “Türkiye’de Covid-19 Pandemisine Yönelik Stratejilerin SWOT Analizi ile Değerlendirilmesi”, **Sağlık ve Sosyal Refah Araştırmaları Dergisi**, S.2(2), ss.1-11.
- ÇİÇEK, İlhan, TANHAN, Ahmet ve TANRIVERDİ, Selami (2020), “COVID-19 ve Eğitim”, **Milli Eğitim Dergisi**, S.49(1), ss.1091-1104.
- ÇİÇEKÇİSOY KAYA, Yasemin (2021), “Üniversite Öğrencilerinin Covid-19 Salgınında Endişe Düzeyleri ile Uzaktan Eğitim Kalitesine İlişkin Algı ve Tutumları”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Girişimcilik Dergisi**, S.5(9), ss.45-63.
- DANIEL, Sir John (2020), “Education and the COVID-19 Pandemic”, **Prospects**, S.49(1), ss.91-96.
- DEĞİRMENCİ, Bekir (2020), “Covid-19 Algısının Sosyal Endişeler Üzerindeki Etkisinde ‘Sıkıntıya Dayanmanın’ Aracılık Etkisinin İncelenmesi”, **Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi**, S.2(6), ss.83-93.
- DELİBAŞ, Leyla (2021), “COVID-19 Fobisi ve Endişe Şiddeti: Meslek Yüksekokulu Örneği”, **Hastane Öncesi Dergisi**, S.6(2), ss.201-212.
- DEPOUX, Anneliese, MARTIN, Sam, KARAFILLAKIS, Emilie, PREET, Raman, WILDER-SMITH, Annelies ve LARSON, Heidi (2020), “The Pandemic of Social Media Panic Travels Faster than the COVID-19 Outbreak”, **Journal of Travel Medicine**, S.27(3), ss.(taaa031).

- DOĞAN, Meryem Memiş ve DÜZEL, Başak (2020), “Covid-19 Özelinde Korku-Kaygı Düzeyleri”, **Turkish Studies**, S.15(4), ss.739-752.
- ERGÜN, Emre, ERGÜN, Şeyma ve ÇELEBİ, İsmet (2020), “Acil Sağlık Hizmetleri Personellerinin COVID-19 Hakkında Bilgi, Korunma Düzeyleri ve Etkileyen Etmenler”, **Paramedik ve Acil Sağlık Hizmetleri Dergisi**, S.1(1), ss.16-27.
- ERTUĞRUL, Bekir, TEKİNYILDIZ, Esra ve ALAMUR, Merve (2022), “COVID-19 Pandemi Sürecinde Algılanan Stres ile Kariyer İyimserliği İlişkisi: Üniversiteler İçin Yol Haritası”, **Türkiye Klinikleri Sağlık Bilimleri Dergisi**, S.7(3), ss.609-619.
- GARFIN, Dana Rose, SILVER, Roxane Cohen ve HOLMAN, E. Alison (2020), “The Novel Coronavirus (COVID-2019) Outbreak: Amplification of Public Health Consequences By Media Exposure”, **Health Psychology**, S.39(5), ss.1-3.
- GEÇTAN, Engin (2019), **İnsan Olmak**, Metis Yayınları, İstanbul, 17. Basım.
- GEORGE, Darren ve MALLERY, Paul (2021), **IBM SPSS Statistics 27 Step by Step: A Simple Guide and Reference**, Routledge Publisher, Oxfordshire (UK), 17th Edition.
- GILANY, Abdel Hady El (2020), “Infodemics of COVID-19 Pandemic”, **Türkiye Halk Sağlığı Dergisi**, S.18(1), ss.86-95.
- GONZALEZ, Teresa, RUBIA, M. De La Angeles, HINCZ, Kajetan Piotr, LOPEZ, M. Comas, SUBIRATS, Laia, FORT, Santi ve SACHA, Gomez M. (2020), “Influence of COVID-19 Confinement on Students’ Performance in Higher Education”, **Plos One**, S.15(10), ss.e0239490(1-23).
- GULLONE, Eleonora ve KING, Neville J (1997), “Three-Year Follow-Up of Normal Fear in Children and Adolescents Aged 7 to 18 Years”, **British Journal of Developmental Psychology**, S.15(1), ss.97-111.
- GÜLER, Aydın (2004), “Türk Eğitim Sisteminde Korku Kültürü ve Disiplin Sorunu”, **XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı Bildiriler Kitabı**, 6-9 Temmuz 2004 – Malatya, İnönü Üniversitesi Yayını, Malatya, ss.1-11.
- GÜLER, Mukaddes (2021), “Pandemi Sürecinin Kariyer Gelişimine Etkileri”, **Karadeniz Teknik Üniversitesi Stratejik Araştırma Merkezi Dergisi**, S.2(2), ss.71-78.
- HAYDEN, Seth ve OSBORN, Debra S. (2020), “Impact of Worry on Career Thoughts, Career Decision State, and Cognitive Information Processing Skills”, **Journal of Employment Counseling**, S.57(4), ss.163-177.
- HAYES, Andrew F. (2022), **Introduction to Mediation, Moderation, and Conditional Process Analysis: A Regression-Based Approach**, Guilford Publications, New York (US), Third Edition.
- INTERNATIONAL FEDERATION OF RED CROSS AND RED CRESCENT SOCIETIES (2020), **Mental Health and Psychosocial Support for Staff, Volunteers and Communities in an Outbreak of Novel Coronavirus**, International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies Press, Geneva (Switzerland).
- İŞLEK, Elif, ÖZATKAN, Yonca, BİLİR USLU, M. Kardelen, ARI, Hakan Oğuz, ÇELİK, Hüseyin ve YILDIRIM, Hasan Hüseyin (2021), “Türkiye’de COVID-19 Pandemisi Yönetimi ve Sağlık Politikası Stratejileri”, **Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı Dergisi**, S.4(2), ss.54-65.
- KARA, Elif (2020), “COVID-19 Pandemisi: İşgücü Üzerindeki Etkileri ve İstihdam Tedbirleri”, **Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi**, S.7(5), ss.269-282.
- KARAMUSTAFALIOĞLU, Oğuz ve YUMRUKÇAL, Hüseyin (2011), “Depresyon ve Anksiyete Bozuklukları”, **Şişli Etfal Hastanesi Tıp Bülteni**, S.45(2), ss.65-74.
- KREJCIE, Robert V. ve MORGAN, Daryle W. (1970), “Determining Sample Size for Research Activities”, **Educational and Psychological Measurement**, S.30(3), ss.607-610.
- LEE, Seongsoo ve WOO, Shiew Mun (2016), “The Mediation of Worry About Career Between Career Indecision and Career Search Behavior in South Korean College Students”, **Indian Journal of Science and Technology**, S.9(41), ss.1-8.

- LUCOCK, Michael P. ve MORLEY, Stephen (1996), “*The Health Anxiety Questionnaire*”, **British Journal of Health Psychology**, S.1(2), ss.137-150.
- MAHMUD, Shahed, RAHMAN, Mahbubar, HASAN, Masud-Ul ve ISLAM, Azharul (2021), “*Does ‘COVID-19 Phobia’ stimulate Career Anxiety?: Experience from a Developing Country*”, **Heliyon**, S.7(3), ss.e06346(1-8).
- MAHMUD, Shahed, TALUKDER, Mesbah Uddin ve RAHMAN, Mahrufur (2021), “*Does ‘fear of COVID-19’ Trigger Future Career Anxiety? An Empirical Investigation Considering Depression from COVID-19 as a Mediator*”, **International Journal of Social Psychiatry**, S.67(1), ss.35-45.
- MILLER, Aaron ve ROTTINGHAUS, Patrick J. (2013), “*Career Indecision, Meaning in Life, and Anxiety: An Existential Framework*”, **Journal of Career Assessment**, S.22(2), ss.233-247.
- NGAI, Cindy ve JIN, Yan (2016), “*The Effectiveness of Crisis Communication Strategies on Sina Weibo in Relation to Chinese Publics’ Acceptance of These Strategies*”, **Journal of Business and Technical Communication**, S.30(4), ss.451-494.
- NOYES, Russell, STUART, Scott P., LANGBEHN, Douglas R., HAPPEL, Rachel L., LONGLEY, Susan L., MULLER, Barbara A. ve YAGLA, Steven J. (2003), “*Test of an Interpersonal Model of Hypochondriasis*”, **Psychosomatic Medicine**, S.65(2), ss.292-300.
- OKUTAN, Elvan ve GÖNCÜ AKBAŞ, Malike (2019), “*15-24 Yaş Arası Öğrencilerin Kariyer Kaygılarını İncelemeye Yönelik Literatür Araştırması*”, **Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi**, S.7(1), ss.33-41.
- OLAIMAT, Amin N., AOLYMAT, Iman, SHAHBAZ, Hafiz M. ve HOLLEY, Richard A. (2020), “*Knowledge and Information Sources About COVID-19 Among University Students in Jordan: A Cross-Sectional Study*”, **Frontiers in Public Health**, S.8(254), ss.1-9.
- ORGILES, Mireia, MORALES, Alexandra, DELVECCHIO, Elisa, MAZZESCHI, Claudia, ESPADA ve Jose P. (2020), “*Immediate Psychological Effects of the COVID-19 Quarantine in Youth from Italy and Spain*”, **Frontiers in Psychology**, S.11(579038), ss.1-10.
- OWUSU-FORDJOUR, Collins, KOOMSON, Charles Kwesi ve HANSON, Dabie (2020), “*The Impact of Covid-19 on Learning-The Perspective of the Ghanaian Student*”, **European Journal of Education Studies**, S.7(3), ss.88-101.
- ÖZDİN, Selçuk ve BAYRAK ÖZDİN, Şükriye (2020), “*Levels and Predictors of Anxiety, Depression and Health Anxiety During COVID-19 Pandemic in Turkish Society: The Importance of Gender*”, **International Journal of Social Psychiatry**, S.66(5), ss.504-511.
- ÖZTÜRK, Mehmet, ERTEM, Gunay Tuncer, KOTANOĞLU, Mustafa Sırrı, ERDİNÇ, Şebnem ve KINIKLI, Sami (2021), “*COVID-19 Pandemisinde Görev Alan Sağlık Çalışanlarının Algıladıkları Sosyal Desteğin Depresyon, Anksiyete ve Stres Düzeylerine Etkisi*”, **Ankara Eğitim ve Araştırma Hastanesi Tıp Dergisi**, S.54(1), ss.70-77.
- PAKPOUR, Amir H. ve GRIFFITHS, Mark D. (2020), “*The Fear of COVID-19 and its Role in Preventive Behaviors*”, **Journal of Concurrent Disorders**, S.2(1), ss.58-63.
- PEMBECİOĞLU, Nilüfer (2020), “*COVID-19 Medya Okuryazarlığı ve Çocuklar Üzerine Etkileri*”, **Çocuk ve Medeniyet**, S.5(9), ss.73-112.
- PETEET, John R. (2020), “*COVID-19 Anxiety*”, **Journal of Religion and Health**, S.59(5), ss.2203-2204.
- QIU, Wuqi, RUTHERFORD, Shannon, MAO, A. ve CHU, Cordia (2017), “*The Pandemic Disimpacts*”, **Health, Culture and Society**, S.9, ss.1-11.
- RACHMAN, Simon (2012), “*Health Anxiety Disorders: A Cognitive Construal*”, **Behaviour Research and Therapy**, S.50, ss.502-512.
- RUBIN, G. James ve WESSELY, Simon (2020), “*The Psychological Effects of Quarantining a City*”, **BMJ**, S.368, ss.1-2.

- SOĞUKDERE, Şuheda ve ÖZTUNÇ, Mustafa (2020), “*Sosyal Medyada Koronavirüs Dezenformasyonu*”, **Kastamonu İletişim Araştırmaları Dergisi**, S.3(5), ss.59-85.
- SÖGÜT, Seda, DOLU, İlknur ve CANGÖL, Eda (2020), “*The Relationship Between COVID-19 Knowledge Levels and Anxiety States of Midwifery Students During the Outbreak: A Cross-Sectional Web-Based Survey*”, **Perspectives in Psychiatric Care**, S.57(1), ss.246-252.
- STRONG, Philip (1990), “*Epidemic Psychology: A Model*”, **Sociology of Health & Illness**, S.12(3), ss.249-259.
- T. C. SAĞLIK BAKANLIĞI HALK SAĞLIĞI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (2020a), **COVID-19 (Sars- CoV2 Enfeksiyonu) Genel Bilgiler, Epidemiyoloji ve Tanı**, Sağlık Bakanlığı Yayını, Ankara.
- T. C. SAĞLIK BAKANLIĞI HALK SAĞLIĞI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (2020b) **2019-nCoV Hastalığı Rehberi**, Sağlık Bakanlığı Yayını, Ankara.
- TAYFUN, Ayşe Nur Tekin ve KORKMAZ, Adem (2016), “*Üniversite Öğrencilerinde İşsizlik Kaygısı: Süleyman Demirel Üniversitesi Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma*”, **Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S.8(17), ss.534-558.
- TAYLOR, Steven, LANDRY, Caeleigh A., PALUSZEK, Michelle M., FERGUS, Thomas A., MCKAY, Dean ve ASMUNDSON, Gordon J. G. (2020), “*Development and Initial Validation of the COVID Stress Scales*”, **Journal of Anxiety Disorders**, S.72, ss.1-9.
- TEKİN, Erol (2020), “*COVID-19 Kaygısının Motivasyon Üzerindeki Etkisi: Z Kuşağı Üzerine Bir Araştırma*”, **Electronic Turkish Studies**, S.15(4), ss.1129-1145.
- TOSUN, Şükran Pekkan (2021), “*İnfodemik Dünya: Sağlık Habercilerinin Pandemi Sürecinde İnfodemiye İlişkin Tespit ve Önerileri*”, **İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi**, S.2021(55), ss.56-79.
- TRT AKADEMİ (2020), **Salgın Yayıncılığı**, TRT Akademi Yayını, Ankara.
- TSAI, Chen-Tsang, HSU, Hsuan ve HSU, Yen-Chen (2017), “*Tourism and Hospitality College Students' Career Anxiety: Scale Development and Validation*”, **Journal of Hospitality & Tourism Education**, S.29(4), ss.158-165.
- TUNÇ, Ahmet ve ATICI, Fatma Zehra (2020), “*Dünyada ve Türkiye’de Pandemilerle Mücadele: Risk ve Kriz Yönetimi Bağlamında Bir Değerlendirme*”, **Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi**, S.5(2), ss.329-362.
- TÜRKÇAPAR, Hakan (2004), “*Anksiyete Bozukluğu ve Depresyonun Tanısal İlişkileri*”, **Klinik Psikiyatri**, S.4, ss.12-16.
- URAL, Ayhan ve KILIÇ, İbrahim (2013), **Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi**, Detay Yayıncılık, Ankara, 4. Baskı
- USHER, Kim, BHULLAR, Navjot, DURKIN, Joanne, GYAMFI, Naomi ve JACKSON, Debra (2020), “*Family Violence and COVID-19: Increased Vulnerability and Reduced Options for Support*”, **International Journal of Mental Health Nursing**, S.29(4), ss.549-552(1-4).
- UZUN, Kıvanç ve KARATAŞ, Zeynep (2018), “*Belirsizliğe Tahammülsüzlüğün Yordayıcısı Olarak Endişe ile İlgili Ohumlu ve Ohumsuz İnançlar*”, **Kastamonu Eğitim Dergisi**, S.26(4), ss.1267-1276.
- VELAVAN, Thirumalaisamy P. ve MEYER, Christian G. (2020), “*The Covid-19 Epidemic*”, **Tropical Medicine and International Health**, S.25(3), ss.278-280.
- VIGNOLI, Emmanuelle (2015), “*Career Indecision and Career Exploration Among Older French Adolescents: The Specific Role of General Trait Anxiety and Future School and Career Anxiety*”, **Journal of Vocational Behavior**, S.89, ss.182-191.
- WHO - WORLD HEALTH ORGANIZATION (2020), “*Managing the COVID-19 Infodemic*”, **WHO Kurumsal Web Sayfası** (E-Döküman), <https://www.who.int/publications/i/item/9789240010314> (Erişim Tarihi: 23.05.2022).

- XIAO, Chunfeng (2020), “A Novel Approach of Consultation on 2019 Novel Coronavirus (COVID-19)-Related Psychological and Mental Problems: Structured Letter Therapy”, **Psychiatry Investigation**, S.17(2), ss.175-176.
- YORGUNER, Neşe, BULUT, Necati Serkut ve AKVARDAR, Yıldız (2021), “COVID-19 Salgını Sırasında Üniversite Öğrencilerinin Karşılaştığı Psikososyal Zorlukların ve Hastalığa Yönelik Bilgi, Tutum ve Davranışlarının İncelenmesi”, **Noro-Psikyatri Arsivi**, S.58(1), ss.3-10.
- YÖK – T. C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU (2022), “İstatistikler”, **Yüksek Öğretim Bilgi Yönetim Sistemi**, Yükseköğretim Kurulu Kurumsal Web Sayfası, <https://istatistik.yok.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 23.05.2022).
- ZHANG, Jun, WU, Weili, ZHAO, Xin ve ZHANG, Wei (2020), “Recommended Psychological Crisis Intervention Response to the 2019 Novel Coronavirus Pneumonia Outbreak in China: A Model of West China Hospital”, **Precision Clinical Medicine**, S.3(1), ss.1-6.
- ZHONG, Bao-Liang, LUO, Wei, LI, Hai-Mei, ZHANG, Qian-Qian, LIU, Xiao-Ge, LI, Wen-Tian ve LI, Yi (2020), “Knowledge, Attitudes, and Practices Towards COVID-19 Among Chinese Residents During the Rapid Rise Period of the COVID-19 Outbreak: A Quick Online Cross-Sectional Survey”, **International Journal of Biological Sciences**, S.16(10), ss.1745-1752.

